

- қарапайым балаларға назар аудармау олардың оқу үлгеріміне әсер етуі мүмкін;
- басқа студенттер тарапынан қорқыту қаупі;
- қажетті мамандарды дайындау қиын;
- бүкіл білім беру жүйесін қайта құру қажет.

Оқытудың интеграциялық технологиясы оқушылардың жаңа материалды меңгеру деңгейін анықтауға және білімдегі олқылықтарды жылдам анықтауға мүмкіндік береді. Нәтижесінде сабақ – модульдер бойынша жұмыс көлемі артады, өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау дағдылары пайда болады, оқу жұмысын ұйымдастыру жақсарады, топшада жұппен жұмыс істеуге үйренеді, бағалауды жинақтайды. артады. Сыныптан тыс оқу сабақтарында интеграциялық технологияны қолдану ең үлкен нәтиже береді. Мұндай сабақтар студенттерді дәстүрлі сабақтарға қарағанда көбірек қызықтырады. Блоктар бойынша тақырыптардың өтуі мен меңгерілуін салыстыру үшін оларды үнемі пысықтап, толықтырып отыру қажет. Сондай-ақ мониторинг және диагностика жүргізу, жеке бақылау парақтарын жасау, содан кейін тақырыптар мен бақылау жұмыстарының өту нәтижелерін дәстүрлімен салыстыру қажет. Бұл жұмыстың нәтижесі мынадай: жұмыс көлемі артады, өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау дағдылары пайда болады, оқу жұмысын ұйымдастыру жақсарады, көбінесе жұптық жұмыс жасайды, бағалаудың жинақталуы артады. Одан әрі интеграциялық технологияларды қолданатын сабақтар және сыныптан тыс оқу сабақтарында модульдік технологияны қолдану оқытудың жаңа әдістерінің теориялық негіздерін толықтырып, байытады.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Marsh, D., Marsland, B. (eds). 1999. Learning with Languages. A professional Development Programme for Introducing Content and Language Integrated Learning. Finland: University of Jyväskylä, 30–48.
2. Биманова Г. , Бахманова Г. Информатиканы оқытуда пәнаралық байланысты жүзеге асырудың теориялық негіздері // Информатика негіздері. – Алматы, 2010. – №3(51). – Б. 2-3.
3. Roiha, A. S. (2014). Teachers' views on differentiation in content and language integrated learning (CLIL): Perceptions, practices and challenges. Language and Education, 28(1), 1-18.

ӘОЖ 373.1

<https://doi.org/10.53355/c8026-2642-0711-p>

ОҚУШЫЛАРДЫҢ СЫНИ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Сергазынова Д.

Ғылыми жетекшісі: Унгарбаева Ш.У. п.ғ.к.

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Талдықорған қ.

E-mail: Shnar09_76@mail.ru, Dianasergazinova@mail.ru

Мақалада оқушылардың сыни және шығармашылық ойлауын қалыптастыру мәселелері қарастырылған. Сыни ойлау мен шығармашылық ойлаудың қалыптасу кезеңдері, шығармашылық белсенділікті дамыту механизмдері көрсетілген.

Тірек сөздер: Ойлау, шығармашылық ойлау, сыни ойлау.

В статье рассмотрены проблемы формирования критического и творческого мышления учащихся. Определены этапы формирования критического мышления и творческого мышления, механизмы развития творческой активности.

Ключевые слова: Мышление, творческое мышление, критическое мышление.

The article deals with the formation of students' critical and creative thinking. The sons of oilau men shygarmashylyk oylaудyn kalyptasu kezenderi, shygarmashylyk belsendiliktin mechanismderi k rsetilgen.

Key words: *Thinking, creative thinking, critical thinking.*

Бүгінгі таңда педагогика ғылымында сыни тұрғыдан ойлап, әрекет етуге қабілетті шығармашыл тұлға тәрбиелеуге байланысты қоғамның қойған міндеттерін жүзеге асыруда күрделі өзгерістер орын алуда. Сондықтан қазіргі жағдайда жас ұрпақтың шығармашылық қабілеттерін дамыту мәселесі ерекше өзекті болып табылады. Сыни тұрғыдан ойлау дегеніміз не? Сыни тұрғыдан ойлау – идеялар мен ақпарат легінің өзара әрекеттесуінің табиғи тәсілі. Бұл оқушыға ақпаратты қатаң бақылауға мүмкіндік беретін белсенді үрдіс. Ақпараттар легін ой елегінен өткізіп, біріктіру, қайта құру, дұрыс пайдалану қабілеті интерпретацияда сыни тұрғыдан ойлау сындарлы және шығармашылықтың белгісі болып табылады. Басқа адамдардың пайымдауларындағы кемшіліктерді анықтауға бағытталған сыни тұрғыдан ойлау мәселесін біржақты ашу болып көрінеді. Шығармашылық ойлау іргелі жаңа білімнің ашылуымен, өзіндік идеялардың қалыптасуымен байланысты. Жаңа шығармашылық идеялардың ұрпағы сыннан, сыртқы және ішкі тыйымдардан таза болуы керек, ал бұл идеяларды сыни талдап, бағалау өзіне және басқаларға сыни қарауды талап етеді, өз идеяларын асыра бағалауға жол бермейді. Тәжірибеде, атап айтқанда педагогикалық, осы түрлердің әрқайсысының артықшылықтарын біріктіру әрекеттері бар. Ойлау үдерісін басқарудың белгілі әдістерінде, мысалы, «миға шабуыл» тәсілін қолдануда әртүрлі стандартты емес жағдайларда, өзіндік, тиімді шешімдерді негіздеу жеткілікті. Тәжірибеде қолданылатын технологиялар шығармашылық қабілетін арттыруға ынталандырып, өзара тәжірибе алмасу негізінде жұмыс істеуге бейімділігін қалыптастырады, соның нәтижесінде тұлғаның дамуы интеллектуалдық қабілеттері өзгеріске ұшырайды.

Шығармашылық – кез- келген тұлғаның қасиеті құрылымының құрамдас бөлігі.

Шығармашыл ойлау- жаңалықтар ашуға, түбегейлі жаңа нәтижелерге қол жеткізетін ой қызметі. Шығармашылық ойлаудың нәтижесі – белгілі бір мәселені шешудегі өзіндік жаңа идея немесе өзін жетілдіру. Бірақ шығармашылық өздігінен дамымайды, яғни оқыту үрдісінде шығармашылық әрекетке бейімдеу барысында қалыптасып, дамиды.

Инновациялық оқыту мен тәрбиелеудің озық тәжірибесін оқу-тәрбие үрдісіне қарқынды енгізу оқушының шығармашылық бейімділігін жүйелі жүзеге асыруға әкеледі. Ойлау әрекеті кез-келген басқа әрекеттер сияқты әрқашан адамның қандай да бір қажеттіліктерінен туындайды. Егер қажеттілік болмаса, онда логикалық ойлау белсенділігі болмайды. Психология ғылымындағы ойлау түрлері мен оның дамуын ажыратуға байланысты жасалған зерттеу нәтижелері төмендегідей:

- тәжірибе – әрекетті ойлау – нақты заттармен тікелей байланыса, ой қызметін орындау түрі;

- көрнекі-бейнелі ойлау – елестер мен психика өрнектерін арқау еткен ойлау түрі;

- сөздік – логикалы немесе сөздік – рәмізді ойлау – абстракт түсініктерді пайдалану және жалпыланған заңдылықтарды ашумен байланысты ойлау түрі[1].

Психологияда зерттелетін ойлау мотивтері екі түрге бөлінеді: арнайы когнитивтік және бейспецификалық. Бірінші жағдайда ақыл-ой әрекетінің мотивтері мен қозғаушы күштері танымдық қажеттіліктер (қызығу, білімге құштарлық, т.б.) көрінетін қызығулар мен мотивтер болып табылады.

Екінші жағдайда ойлау таза танымдық қызығушылықтардың емес, азды-көпті сыртқы себептердің әсерінен басталады. Мысалы, мектеп оқушысы сабаққа дайындалудағы танымдық іс-әрекеті мәселені шешу, білім алу, жаңалық ашуға деген құштарлықтан емес, тек жолдастарынан қалып қою мен қорыққандықтан т.б. болады. Бірақ ойлаудың бастапқы мотиві қандай болса да, ол жүзеге асырылған сайын, дұрыс танымдық мотивтер әрекет ете бастайды. Оқушылар үлкендер мәжбүрлегенде ғана сабақ оқуға отырады, бірақ оқу

үрдісінде оның не істейтініне, оқығанына, шешетініне таза танымдық қызығушылықтары да қалыптасады. Осылайша, адам белгілі бір қажеттіліктердің әсерінен ойлана бастайды және оның психикалық әрекеті барысында барған сайын тереңірек және күшті танымдық қажеттіліктер туындап, дамиды[2].

Танымдық үрдісте сыни және шығармашылық ойлауды үйлестіруге келетін болсақ, бір түрдің басым болуы қажетті нәтижеге әкелмейтінін ескеру қажет. Осылайша, сыни тенденциясы тым айқын адам өзі жасай алса да, сынға басты назар аударады. Керісінше, сыни ойлаудан сындарлы, шығармашылық ойлауы басым болған адам өз пайымдаулары мен бағалауларында кемшіліктерді жиі көре алмайды. Бұл жағдайдан шығудың жолы – баланың бала кезінен сыни және шығармашылық ойлауын дамыта отырып, кез-келген психикалық әрекетте олардың тепе-теңдікте болуын, бір-бірін сүйемелдеуін және мезгіл алмастыруын қадағалау. Егер адам өз ойын білдірсе, оның өзі оны бірден сыни тұрғыдан түсінуі керек. Негізінде, жаңа ойды басқа біреу айтқан болса, оны сынаумен бірге өз ойыңызды да ұсыну қажет. Көптеген адамдардың өмірінде олардың шығармашылық өнімділігін арттыру үшін шығармашылық және сыни ойлаудың ақылға қонымды үйлесімі қажет.

Сыни және шығармашылық ойлаудың қалыптасу кезеңдерін анықтайтын болсақ, кейбір ұқсастықтарды табуға болады. Мысалы, сыни тұрғыдан ойлауға тәрбиелеу оқушылар тақырып бойынша білім алып, болжам жасап, жалпы болашақ жұмысының мақсатын анықтайтын сынақ кезеңінен басталады. Содан кейін түсіну кезеңі келеді, онда оқушыларға мәтін арқылы ақпарат беріледі және білімнің мағыналы болуы үшін идеяларды немесе жаңа ақпаратты өз түсінігімен байланыстыруы күтіледі. Сыни тұрғыдан ойлаудың негізгі даму нәтижесі олардың түсінгендерін өз идеяларын ұсынуға қарастыру болып табылады. Шығармашылық белсенділікті дамыту механизмі үш кезеңнен тұрады:

- идея, болжамның тууы;
- осы құбылысты түсіндіру үшін әртүрлі гипотезаларды, соның ішінде ең фантастикалық гипотезаларды құру;
- сана деңгейінде орын алатын ең орынды түсіндірмелерді сыни талдау және іріктеу.

Сонымен, сыни және шығармашылық ойлауды қалыптастыру кезеңдерінің бірізділігі мен сабақтастығы оқушылардың білімін жүйелі түрде қалыптастыруды, өз бетінше ой-өрісін дамытуды қамтамасыз етеді. Т.Эдисон «Өркениеттің ең маңызды міндеті – адамды ойлауға үйрету» деп тұжырым жасаған[3]. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа жаңа технологияларды қолдану, басқалармен бірлесіп жұмыс істеу, ақпарат және пікір алмасу, жаңа идеяларға ашықтық, шығармашылық пен тапқырлық, жаңа жағдайда өмір сүре білуге тәрбиелеу қажет. Оқушылардың сыни, сындарлы ойлау тәжірибесін қалыптастыруда жаңа технологияларын оқыту үрдісіне қарқынды енгізу қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Педагогикалық сөздік.// Ред. В.И.Загвязинский. – Мәскеу: Академия, 2008 ж.
2. Брушлинский, А.В. Ойлау және проблемалық оқыту психологиясы. – М.: Білім, 2003. – 96 б.
3. Гальперин П.Я. Психикалық әрекеттердің кезең-кезеңімен қалыптасуы туралы ойлау психологиясы: - Мәскеу, 1986 ж.